

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

Uniwersytet najnowszą technologię

**Młodzieży ukraińskiej organizacji społecznej
"Związek uzdolnionej młodzieży"**

III MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

«OSOBOŚCI, SPOŁECZEŃSTWO, POLITYKA»

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie (Polska)

Університет новітніх технологій (Україна)

Всеукраїнська молодіжна громадська організація
«Союз обдарованої молоді»

М А Т Е Р І А Л И

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ПОЛІТИКА»

15-16 лютого 2016 року

Частина 2

Lublin
Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie
2016

УДК 1: 32: 33: 930
ББК 87: 66: 65: 63
О - 75

Рецененти:

Денис Свириденко,
д.філос.н., доц. (професор Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, Київ)

Jarosław Kit,
PhD (analityk zespołu analiz Fundacji «Amicus Europae», Warszawa)

Друкується за рішенням Вченої ради
Університету новітніх технологій
(Протокол №2/11 від 17.02.2016)

Редакційна група: С. Терепищій, Ю. Будник, В. Герасимович, О. Позній.

О – 75 **Особистість, суспільство, політика:** Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. /
За ред. С.Терепищого, Ю. Будник, В.Герасимовича, О.Познія. – Ч.2. – Люблін:
WSEI, 2015. – 128 с.

ISBN 978-83-933083-6-3

У збірнику подані матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, політика», яка відбулась 15-16 лютого 2016 року. На міждисциплінарній конференції були обговорені актуальні проблеми педагогічних, філософських, історичних, політичних і економічних наук.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів і студентів.

ISBN 978-83-933083-6-3

УДК 1: 32: 33: 930
ББК 87: 66: 65: 63

© Автори матеріалів, 2016
© WSEI, 2016
© ВМГО «Собз обдарованої молоді», 2016
© Університет новітніх технологій, 2016

15. Верменич Я.В. Теоретико-методологічні проблеми історичної урбаністики / Я.В. Верменич // Український історичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 21–38.

16. Реєнт О.П. Історія України XIX – початку XX ст.: методологічний зріз і тематичні напрями наукового пошуку / О.П. Реєнт // Український історичний журнал. – 2007. – № 6. – С. 218–232.

17. Альков В.А. Повсякденне життя мешканців великих міст Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX століття: пострадянська історіографія питання (1991–2010 рр.) / В.А. Альков // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2010. – № 906. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 13. – С. 15–25.

Нарадько А.В.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ЧИННИК РЕЛІГІЙНОГО СВИТОГЛЯДУ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню ролі благодійності як важливого чинника релігійної свідомості. Благодійна допомога – важливий атрибут людства, що активно виховувався у традиційному суспільстві через релігію. На сьогодні Україна потребує координації зусиль усіх, хто хоче і може допомогти нужденним: приватних осіб, громадських організацій, фірм і компаній, церкви і держави.*

***Ключові слова:** благодійність, допомога, людинолюбство.*

Благодійництво – це не сучасний винахід, а важливий атрибут людства, оскільки людина завжди відчуває потребу допомогти ближньому. Не випадково з-поміж інших виділяється звертання «добродій», тобто той, хто діє за законами добра. Ще в античності М.Т. Ціцерон називав релігію і милосердя найголовнішими основами довготривалої держави [1, с. 78].

Основною і важливою рушійною силою розвитку милосердя та благодійності у Європі стало християнське вчення. Релігія з дитячих років формувала моральний фундамент поведінки і світогляду людини, внутрішню переконаність народу в необхідності допомоги ближньому.

Благодійність – термін з досить простим змістом. І хоч люди по-різному визначають його суть, але тлумачать подібно. М.Т. Ціцерон ставив риторичне питання: «А щедрість? Вона безоплатна чи її можна купити? Якщо людина не одержуючи нагороди, виявляє добротність, то вона безоплатна; якщо за плату, то вона платна. Нема сумніву в тому, – зазначав мислитель, – що людина, яку називають щедрим благодійником, слухається почуття обов'язку, а не шукає вигоди. Отже, знов-таки, справедливість не шукає ні нагороди, ні плати: до неї прагнуть заради неї самої. Такі ж основа і сенс усіх чеснот... Нарешті, якщо до чесноти прагнуть заради вигоди, а не заради неї самої, то буде існувати лише одна чеснота, яку правильніше за все назвати лукавством» [1, с. 176-177].

Більшість дослідників дають визначення поняття благодійності, підкреслюючи її моральне значення. Протягом XIX – початку XX століть досить впливовою була теза про безпосередній зв'язок благодійності з християнством, яке розглядалося як ідейне джерело благодійності [2, с. 3-11]. Проте сама практика благодійної допомоги (аналогі цьому явищу існували, наприклад, у мусульманському суспільстві) та новітні дослідження суспільних наук свідчать, що моральні принципи благодійності не суперечать релігійним канонам жодної з трьох найвпливовіших світових релігій. Поняття «благодійності» увійшло у суспільну свідомість як гуманістичний покликання людини йти на допомогу нужденним,

незалежно від національної, релігійної, расової, соціальної приналежності чи політичних або світоглядних переконань [3, с. 38].

Благодійність була не стільки допоміжним засобом суспільного благоустрою, скільки необхідною умовою особистого морального здоров'я: більше потрібна самому добродійцю, ніж бідному. Цілюща сила милостині полягала не стільки в тому, щоб витерти сльози нужденному, віддаючи йому частину свого майна, скільки в тому, щоб, дивлячись на його сльози й страждання, самому постраждати з ним, пережити почуття людинолюбства [4, с. 107].

Давньоруське суспільство під впливом церкви протягом століть навчилось розуміти та виконувати другу заповідь (любов до ближнього). При суспільній неврегульованості, недостатності безпеки для слабкого та захисту для ображеного виконання цієї заповіді спрямовувалося переважно в один бік: любов до ближнього розумілась передусім як жаль, співчуття до нужденних, її першою вимогою визнавали особисте пожертвування. Ідея цього жертвування була покладена в основу практичного виховання; потреба у цьому вчинку виховувалась усіма засобами духовно-моральної педагогіки. Любити ближнього – це, передусім, нагодувати голодного, напоїти спраглого, відвідати ув'язненого.

Давньоруський благодійник найбільше турбувався про те, щоб піднести рівень власної духовної досконалості. Коли зустрічалися дві давньоруські руки, одна з проханням Христа ради, інша з милостинею в ім'я Христа, важко сказати, котра з них більше надавала милостині: потреба однієї та допомога другій зливалися у взаємодії братської любові. Ось чому Стародавня Русь розуміла і цінувала тільки особисту, безпосередню благодійність, милостиню, що передавалася з рук у руки. Тому не випадково Ціцерон радив: «Священнодійства від імені приватних осіб хай лишаяються постійними» [1, с. 195].

Такий погляд на благодійність сприяв покращенню міжособистих стосунків, привчав любити людину, відучав бідняка ненавидіти багатого. Значення особистої жертви особливо виявлялося, коли необхідність благодійної допомоги зумовлювалась не горем окремих людей, а загальним народним лихом, наприклад, голодними роками під час неврожаю.

Жебрак, зустріч з яким у стародавні часи вважалася лихою прикметою, був оголошений богоугодною фігурою. Благодійність стає нормою християнської моралі та втіленням чеснот справжнього християнина. Вона активно використовується і у церковній політиці. Та все ж попри всі передумови і особливості розвитку християнської благодійності, її загальний внесок у надання реальної допомоги нужденним, впровадження ідеї милосердя у суспільну свідомість надзвичайно вагомий та досі гідно не оцінений. Догмати християнської релігії стали носіями принципово нової етики, нового розуміння природи людини, її місця у світі. Історія християнства мала результатом внесення у скарбницю світової культури ідеалу всеохоплюючої любові як основи людського буття. Ідея християнського милосердя, звернена до душі та серця людини, увійшла до фундаментальних норм людської етики. Вона стала провідною ідеєю діяльності багатьох благодійників різних часів і народів.

Теорію благодійності розробляв вихованець Києво-Могилянської колегії Єпіфаній Славинецький. У своїх працях він дає настанови щодо якостей, які повинна мати кожна благочестива людина. У «Повчанні до ієреїв» він радить священнику: «Опікуйся і помишляй усім серцем і душею, скільки твоєї сили вистачить, умовляй царя і всіх значних людей скрізь влаштовувати училища для малих дітей...» Прекрасна настанова, яку він зобов'язує священника робити панам, стосовно їхніх підвладних: «Будь для рабів твоїх таким, яким хочеш, щоб був для тебе володар. Не накладай на землеробів робіт понад їхньої сили, не озлобляй їх, аби зойк і стогін їхні не дійшли до Господа. Хай вони мають праведну зрівняльність в роботі й у данині. Краще одержати мало користі з правдою, ніж багато з

неправдою. Подивись, як тяжко добувають вони потрібне для себе: ті вирушають у далекі подорожі по суші й по воді, добувають собі статки довготривалою розлукою з домівкою, інші несуть ярмо повсякденного страждання в тяжких землеробських роботах і, збираючи земні плоди, дорожать кожним зернятком». У «Слові про милостиню» Є.Славинецький малює різні стани людського страждання, яке вимагає підтримки і допомоги. Він не дуже любить тих, хто просить милостині, і сердечніше ставиться до тих, які соромляться або не можуть просити, а між тим гірко страждають. Такими є удови, які залишилися без чоловіків у злиднях, з малими дітьми, з дорослими дівчатами: «Діти хочуть хліба, служителі – плати, дівичі – вбрання, сини – навчання чи ремесла, а між тим позикодавці вимагають боргів, заводять тяжби, беруть застави; вони ж соромляться прохати». Потім він зображує страждання сиріт: «Ось покинуте немовля, воно плаче, як його не помилувати? Хто може бути більш гідний милосердя, як не оця нерозумна істота, яка не знає своєї біді?... А ось бідні селяни: у тих худоба пропала, у того пан все взяв, в іншого вояк усе пограбував, а тут цар данини вимагає, пан оброку... працювати б йому, та нічим...» До числа вартих співчуття проповідник зараховує подорожнього: «Не про того прихоська говоримо, який іде в чужу країну для збагачення, а про того, який зайде туди через якусь потребу... Такого потрібно пожаліти» [4, с. 196-197].

Від окремих проявів благодійництва до створення певної системи – такий шлях пройшов цей громадський рух в Україні за останні 25 років. У сучасному суспільстві благодійна діяльність виконує значні соціальні функції і є важливим фактором допомоги населенню, розвитку культури, освіти і науки, охорони здоров'я. Крім того, на сьогодні до нужденних потреб населення України з кожним днем додаються нові, і як ніколи потрібна координація зусиль усіх, хто хоче і може допомогти: приватних осіб, громадських організацій, фірм і компаній, церкви і держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цицерон Марк Тулій. Про державу. Про закони. Про природу богів. / В.Литвинов (пер. з латин.) – К., 1998. – 476 с.
2. Сперанский В.Н. Нечто о древней и современной нам благотворительности / В.Н. Сперанский. – М., 1879. – 142 с.
3. Дмитрієнко М., Ясь О. Благодійність як атрибут громадянського суспільства: історія і сучасність / М. Дмитрієнко, О. Ясь // Розбудова держави. – 1994. – №6. – С. 37-44.
4. Ключевский В.О. Афоризмы. Исторические портреты и этюды. Дневники / В.О. Ключевский. – М.: Мысль, 1993. – 415 с.

Савчук Б.П.

доктор історичних наук, професор

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ТОВАРИСТВ З КОНСОЛІДАЦІЇ ОСВІТЯН (1920-1930-ТІ РР.)

***Анотація.** У статті проаналізовано діяльність освітніх товариств «Взаїмна поміч галицьких і буковинських учителів і учительок» та «Учительської громади» на західноукраїнських землях за 20-х рр. ХХ ст. щодо згуртування українських освітян навколо педагогічних проблем, широкого кола питань соціального захисту тощо. За складних суспільно-політичних та соціоекономічних умов відбувся процес перетворення вчительських інституцій на «станово-професійні», наріжною метою яких став соціально-правовий захист освітян регіону.*